

WORKSHOP N8 ACCESS

DE TOEGANKELIJKHEID VAN AMSTERDAMSE MUSEA VOOR MENSEN MET EEN BEPERKING

Dinsdag 25 februari 2014, 15:00 Foam Amsterdam

Nynke Feenstra - Projectmedewerker N8access, nynke@n8.nl

Caroline Vos - Projectmanager N8, caroline@n8.nl

N8 Piet Heinkade 5 1019BR Amsterdam T 020-5270785 info@n8.nl www.n8.nl

PROGRAMMA

15:00 Opening en introductie

Caroline Vos – Projectmanager N8

Nynke Feenstra – Projectmedewerker N8access

15:15 Paneldiscussie

Marjolein Kal-van der Laan – Mede-initiatiefneemster, Museum4All

Jurmet Huitema-de Waal – Hoofd groepsontvangsten, Anne Frank Huis

Lisa Kleeven – Hoofd Educatie, Foam

Stefanie Metsemakers – Coördinator Onvergetelijk Stedelijk

15:45 Pauze

16:00 Voorbeeld rondleiding in Nederlandse Gebarentaal

Pieterneel van Dis – Museumdocent, Foam

16:15 Case: discussie in groepen

16:50 Nabespreking cases

17:00 Afsluiting en borrel

17:30 Einde

PANELLEDEN

Jurmet Huitema-de Waal

Jurmet Huitema was betrokken bij de productie van de avondopenstellingen van het Anne Frank Huis voor blinden/slechtzienden en doven/slechthorenden in 2012 en 2013. Daarnaast biedt het Anne Frank Huis een aangepaste folder aan voor bezoekers met een visuele of auditieve beperking.

Marjolein Kal-van der Laan

Marjolein Kal studeerde in 2010 af aan de Reinwardt Academie met haar scriptie over slechtziende museumbezoekers. Een samenvatting van haar scriptie vindt u in deze informatiemap. Marjolein is mede-initiatiefneemster van Museum4All: een online museumgids voor mensen met een (visuele) beperking.

Lisa Kleeven

Lisa Kleeven is Hoofd Educatie bij Foam. Foam biedt onder meer iedere eerste donderdag van de maand een gratis rondleiding aan in Nederlandse Gebarentaal door een ervaren, dove museumdocent.

Stefanie Metsemakers

Stefanie Metsemakers is coördinator Onvergetelijk Stedelijk. Dit programma biedt maandelijks thematische rondleidingen aan voor mensen met Alzheimer en hun mantelzorgers.

N8

N8 is voornemens de tour in Nederlandse Gebarentaal op de volgende Museumnacht uit te breiden met een programma voor jongeren met een visuele beperking en autisme. Wilt u op de Museumnacht met uw museum extra aandacht besteden aan toegankelijke programmaonderdelen dan kunt u een mail sturen naar Eric Seleký, eric@n8.nl. Tijdens de programmeringsgesprekken zal N8 hier extra aandacht aan besteden.

CONTRACTGEGEVENS

voor advies, ondersteuning en bereiken van de doelgroep

Panelleden

Marjolein Kal	info@museum4all.eu
Jurmet Huitema-de Waal	J.Huitema-deWaal@annefrank.nl
Lisa Kleeven	lisa@foam.org
Stefanie Metsemakers	s.metsemakers@stedelijk.nl

Organisaties

Museum4All	www.museum4all.eu
Karlijn de Winter	info@museum4all.eu
Marjolein Kal	

Online museumgids met speciale aandacht voor mensen die minder goed zien.

Stichting Kubes

	www.kubes.nl
Publicatie:	“Handreiking aan musea” (te downloaden via website)
Emilie de Lanoy-Meijer	edlm@casema.nl
Anneke Kuilman	anneke.kuilman@live.nl

Publicatie: “Handreiking aan musea”

Vrijwilligersorganisatie met als doel de deelname van blinden en slechtzienden aan het kunstzinnige en culturele leven te stimuleren.

Workshops & Trainingen

Workshop & Training toegankelijkheid (auditieve beperking)

Martine Wattel	martinewattel@gmail.com
Roos Wattel	rooswattel@gmail.com

Gebarenkracht

Jacqueline Rensen	contact@gebarenkracht.nl
-------------------	--

Vertaling van teksten in Nederlandse Gebarentaal, training omgang met mensen met auditieve beperking, advisering doof-vriendelijk beleid.

Vertalingen

Braille

www.braille.nl

Biedt (gratis) service om een Word document om te zetten in Braille.

Dedicon

www.dedicon.nl

Helpt bij het aanbieden van informatie en brochures op maat voor mensen met visuele beperking. Gesproken, braille en software.

Gebarenkracht

Jacqueline Rensen

contact@gebarenkracht.nl

Vertaling van teksten in Nederlandse Gebarentaal, training omgang met mensen met auditieve beperking, advisering doof-vriendelijk beleid.

Hearplay

www.slechtziend.nl

Iris Tzur

iristzur@gmail.com

Step-Hear systeem: helpt mensen met visuele beperking beter hun weg te vinden in het museum.

Stichting Tolknet

www.tolknet.nl

Eva Westerhoff

e.westerhoff@tolknet.nl

Organisatie voor hulp en advies bij het inzetten van een gebarentolk of schrijftolk voor doven en slechthorenden.

Websites

Koninklijke Visio

www.visio.org

Expertisecentrum (doof)blinden en slechtzienden.

Nederlands Centrum voor Totale Toegankelijkheid

NCTT

www.nctt.nl

Oogvereniging

www.oogvereniging.nl

Publicatie:

“Handreiking toegankelijke musea voor mensen met een visuele en/of auditieve beperking” (website)

Signaal

www.toegankelijk.nu

Signaal helpt musea (o.a. Museumadviseurs) en evenementen bij het vergroten van hun toegankelijkheid voor mensen met een auditieve beperking.

SLECHTZIENDEN IN HET MUSEUM

Hoe zij objecten zien en hoe een museum op hun zichtmogelijkheden in kan spelen

Door: Marjolein Kal - van der Laan marjolein.kal@hotmail.com

165.000 Nederlanders zijn slechtziend. Slechtziendheid wordt veroorzaakt door diverse oogandoeningen. Maculadegeneratie, Glaucoom, Diabetische Retinopathie en Cataract zijn de meest voorkomende aandoeningen. Het zicht verschilt per oogandoening en per persoon. Verwacht wordt dat 96.000 slechtzienden wel eens naar een museum (willen) gaan. Door de vergrijzing zal dit aantal toenemen.

Tijdens een museumbezoek komt een slechtziende in aanraking met de aspecten van het museumbezoek. Wijze van opstellen, objecten en de tijd die het museumbezoek kost zijn enkele van die aspecten.

Een slechtziende ervaart een museumbezoek niet heel anders dan een ziende. Slechtzienden doen langer over de oriëntatiefase en ze hebben meer tijd nodig om een object goed te bekijken. Wat de slechtziende als storend ervaart, wordt veelal ook door zienden als irritant beoordeeld. Tegen het licht inkijken resulteert voor beide partijen in een minder goed zicht. Een ziende ziet de details minder goed, een slechtziende ziet het object als zwart en het licht verblindt de slechtziende. Als het object van voren in plaats van van achteren belicht is, kunnen beiden het beter zien.

Slechtzienden zien objecten het liefst in een open opstelling. Zo kan het object benaderd worden. De achtergrond moet contrasterend zijn met het object, hierdoor 'springt' het object uit de opstelling. Het is dan beter te zien. Musea kunnen slechtzienden helpen door hun opstellingen van kleine aanpassingen te voorzien. De aanpassingen kunnen zo verwezenlijkt worden dat het behoud van de collectie gewaarborgd is. Zienden waarderen deze aanpassingen evenveel als slechtzienden.

De volgende aanpassingen zijn nodig:

- Zorg dat de slechtziende in alle rust het museum kan bezoeken;
- Help hem of haar zich te oriënteren in het museum;
- Zorg ervoor dat de verwachtingen van de slechtziende corresponderen met wat er daadwerkelijk te zien is;
- Maak een ruimte zo dat de objecten op een logische plaats opgesteld staan en dat de routing duidelijk is;
- Probeer veel objecten open op te stellen;
- Indien objecten gesloten opgesteld dienen te worden, zorg er dan voor dat er een maquette of replica is van de belangrijkste objecten;
- Probeer spiegeland glas zoveel mogelijk te vermijden;
- Objecten moeten op ooghoogte of lager opgesteld worden;
- Met kleur kunt u sfeer creëren en tevens zorgen voor een contrastrijke opstelling;
- Zorg voor een zo homogeen mogelijke verlichting met zoveel mogelijk licht;
- Zorg ervoor dat de lichtbron altijd vanuit de kijker komt en vermijd hiermee tegenlicht;
- Maak reclame voor uw tentoonstelling, zodat slechtzienden geprikkeld worden om te komen én zich al in kunnen lezen in uw tentoonstelling;
- Zorg dat u een social-inclusionbeleid heeft waar slechtzienden onderdeel van zijn;
- Biedt speciale audiotours en verhalende rondleidingen aan.

Kortom, musea kunnen met eenvoudige aanpassingen hun objecten beter zichtbaar maken voor zowel zienden als slechtzienden. Ik hoop dat slechtzienden voortaan een doelgroep zijn van elk museum.

TIPS VAN DE DOELGROEP ZELF

Dit document is opgesteld door Tycho Laan (restvisus van 3%) en aangevuld met enkele opmerkingen van een Facebookgroep voor visueel beperkte jongeren. Het zijn dus vooral persoonlijke ervaringen.

Hoe en met wie ga je?

1. Alleen
2. Met iemand anders
3. Bereikbaarheid met openbaar vervoer. Is er een goede, duidelijk aangegeven route vanaf een bus/tram/metrohalte?

Toegankelijkheid pand/vestiging

1. Kan een bezoeker alles vinden? Vaak is een museum gehuisvest in een oud pand en zijn de expositieruimten een waar doolhof.

Voorbeeld:

- Musée Magritte in Brussel – in essentie een lift met een groot trapportaal eromheen, waarbij alles in het trapportaal wordt geëxposeerd.
- Pantheon in Rome – dit bestaat uit één cirkelvormig ruimte.

Tip: er zijn diverse organisaties die, vanuit oogpunt van visueel beperkten, toegankelijkheidsadviezen voor gebouwen en openbare ruimten kunnen geven.

Voorbeelden zijn: Koninklijke Visio, Bartimeus en Projectbureau Toegankelijkheid.

2. Zijn er goede oriëntatiepunten?

Tip:

- Laat een witte (of contrasterende) lijn/streep door de ruimtes lopen, die duidelijk een looproute aangeeft.

3. Verlichting. Kijk in hoeverre het mogelijk is om adequate verlichting aan te brengen. Te licht is vaak niet goed, te donker ook niet. Dit zal natuurlijk afhangen van de aard van de objecten in de ruimte.

4. Houding personeel. Hoe staat het personeel tegenover mensen met een functiebeperking?

Voorbeeld:

- Voorbeelden voor rondleidingen en aanraken van objecten staan hier verder onder.
- In de Pinakotheken in München waren de suppoosten zeer verbaasd over de aanwezigheid van een visueel beperkte en werd ik zelfs zo nu en dan achtervolgd.

5. Is er genoeg ruimte vóór en om een object heen, zodat de slechtziende in kwestie wat stappen achteruit kan doen om het object beter in beeld te krijgen?

Voorbeeld:

- In het Frans Hals Museum in Haarlem is er een smalle gang, waarin diverse schilderijen aan de muur hangen. Hier is dus geen ruimte om wat passen achteruit te doen.

Informatie

1. Informatie over toegankelijkheid

- a. Eigen website. De informatie over toegankelijkheidsopties van musea staan lang niet altijd op de website. Ik kijk vaak zelf bijvoorbeeld naar de aanwezigheid van een audiotour.

- b. Museum4all.eu. Goed initiatief om de bij punt a genoemde tekortkoming duidelijk in kaart te brengen.

2. Informatieborden naast objecten

- a. Grote letters. Kies een prettig lettertype.

Tip:

- Kijk naar de mogelijkheid bij digitale informatieborden/boxen om de letters te vergroten, zoals al mogelijk is bij veel websites.
 - b. Niet teveel informatie. Sommige slechtzienden lezen nog graag teksten met het 'blote oog'. Teveel tekst is derhalve niet prettig.
3. Aanraken van objecten.

Voorbeeld:

- In Museum Speelklok te Utrecht kunnen op aanvraag de instrumenten worden aangeraakt.
- In het Egyptologisch Museum in München kwam de receptioniste aanzetten met latex-handschoenen, waarmee enkele beelden van Egyptische goden mochten worden aangeraakt.
- In het BMW-Museum in München kwamen de latex-handschoenen ook tevoorschijn.
- In het Louvre in Parijs is er een speciale ruimte voor visueel beperkten, waarbij er diverse objecten staan die willekeurig mogen worden aangeraakt. Of dit objecten zijn die ook daadwerkelijk in het museum zelf staan is onduidelijk, waardoor de toegevoegde waarde wat minder is.

4. Rondleiding. Zijn er, al dan niet gepland, persoonlijke rondleidingen mogelijk?

Voorbeeld:

- In het Drents Museum was er geen audiotour beschikbaar, maar men was zo enthousiast over de komst van een visueel beperkte, dat er een rondleiding mogelijk was bij de tentoonstelling over de Dode Zeerollen.
- Het Museum Speelklok in Utrecht heeft ook een goede rondleiding.

5. Audiotour

a. De *hardware* van een audiotour kan diverse vormen hebben:

- Tablet: dit biedt mogelijkheden om veel aanvullende informatie en filmpjes te laten zien/horen.
- Uitsluitend *handheld*: iedere keer moet het apparaat tegen het oor worden gehouden.
- Met koptelefoon.

Tip: een soort 'lusje' om de audiotour om de nek of hand te hangen is nooit een overbodige luxe.

b. Vinden en intikken van de nummers:

- Scanner aan de muur, waardoor je zelf niks in hoeft te tikken.
- Fysiek toetsenbord.
- *Touchpad*. Dit kan best lastig zijn voor visueel beperkten, aangezien je de nummers niet kunt zien.

c. Vindbaarheid nummers van objecten

Voorbeeld:

- Het Colosseum in Rome heeft een plattegrond, waarop de nummers van de audiotour staan weergegeven. Dat is soms lastig zoeken, aangezien het een vrij groot bouwwerk is.

d. Algehele presentatie (verder uitgewerkt hieronder).

Voorbeeld:

- De audiotour van Westminster Abbey in Londen is mijn 'benchmark'. Fantastisch gedaan.

e. Goed opgebouwd verhaal.

Voorbeeld:

- Tijdens het Nederland/Rusland jaar was er in de Hermitage Amsterdam een tentoonstelling over Peter de Grote en zijn band met Nederland. De audiotour sprong een beetje van de hak op de tak: van zijn vroege leven, naar Nederlandse invloeden in Sint Petersburg tot zijn hobbyspullen. En toen was hij ineens dood.

f. Korte, bondige informatie. Informatie is altijd goed, maar op een gegeven moment is de spanningsboog verstreken.

Voorbeeld:

- National Gallery in Londen. Per schilderij werd kort en bondig verteld door wie het werd geschilderd, welke stijl het was, wat er op stond en enkele bijzondere kenmerken. Goede uitvoering.

- De Dali Expositie in Brugge had langdradige stukken. De introductie duurde ruim 15 minuten. Per sub-ruimte was er ook nog een hele introductie. Dat is niet handig als je een begeleider bij je hebt.

g. Leuke details die niet op de informatieborden staan

Voorbeeld:

- Pales het Loo in Apeldoorn doet dit, door enkele extra leuke weetjes over de objecten of personen in de audiotour te stoppen.

h. Aantrekkelijke voorlezers voor de audiotour.

i. Toegankelijk voor alle leeftijden.

Voorbeeld:

- In de Tower of London was de audiotour, door wat simpeler taalgebruik en het gebruik maken van leuke geluiden, ook toegankelijk voor de jonge bezoekers.

j. Aantrekkelijkheid voor niet-visueel beperkten. Een audiotour kost ongetwijfeld veel tijd, geld en energie om te maken. Om dit er 'uit' te halen, zou het beter kunnen worden gepromoot onder de ziende bezoekers.

k. Prijs. Hoeveel extra, bovenop het toegangkaartje, reken je voor een audiotour? Wil je de begeleider van een visueel beperkte een gratis audiotour meegeven, zodat ze tegelijkertijd kunnen luisteren?

l. In welke talen biedt je de audiotour aan? Bij musea die een audiotour aanbieden, zijn er altijd exemplaren beschikbaar in de eigen taal en in het Engels.

m. Vindbaarheid. Waar biedt je de audiotour aan?

Voorbeeld:

- Pompeii heeft twee ingangen. De audiotour wordt slechts bij de hoofdingang aangeboden.

Tip: kijk hoe collega-musea het begrip 'toegankelijkheid' nader invullen. Er is helemaal niks mis met benchmarking.